

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра педагогіки і психології

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітнього компонента

ОДФ 2.08 ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітня програма	Початкова освіта
Освітня кваліфікація	бакалавр
Професійна кваліфікація	Бакалавр початкової освіти

Дніпро-2024

Розроблено на кафедрі педагогіки і психології.

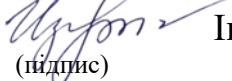
Розробник програми: Сапожников С. В., д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки і психології

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від «26» серпня 2024 року № 01

Зав. кафедри Станіслав САПОЖНИКОВ, д-р. пед. н., проф.
(підпис)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «30» серпня 2024 року

Завідувач навчально-методичного відділу Інна ЗЕРКАЛЬ
(підпис)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	
Мова викладання	українська	
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДФ 2. 01 Вступ до спеціальності та професійна етика ОДФ 2. 02 Загальна психологія	
Курс	1	1
Семестр	2	Триместр 2
Загальний обсяг годин / кредитів	90/3	90/3
Кількість змістовних модулів	2	2
Годин на аудиторне вивчення	38	8
Годин на самостійне вивчення	52	82
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є: ознайомлення студентів з історією вітчизняної та зарубіжної освітньо-виховної системи та створення цілісного уявлення щодо історії світового шкільництва, розкриття процесу становлення освіти і виховання як складних соціальних явищ з притаманними їм суперечностями, динамізмом, послідовністю, наступністю й тенденціями розвитку, виявлення динаміки педагогічної думки відповідно до певних історичних періодів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є:

- поглиблення уміння мислити педагогічними категоріями, аналізувати, зіставляти теоретичні погляди, процеси та явища педагогічної практики різних народів у різні часи, бачити та оцінювати тенденції їх розвитку;
- формування професійно-педагогічного світогляду, цілісної системи знань про історико- педагогічні процеси, явища, факти, про найважливіші зарубіжні та вітчизняні педагогічні концепції минулого;
- вироблення критично-творчого ставлення до педагогічної спадщини минулого, забезпечення оволодіння кращими здобутками світової та української педагогіки, уміння їх творчо застосовувати у практичній діяльності, здійснювати пошукову діяльність, розвивати свій творчий потенціал;
- дослідження педагогічних і психологічних аспектів творчості педагогів,

які співзвучні ідеям нової парадигми виховання, зокрема, розуміння дитячої особистості як суб'єкта виховання і навчання, визнання її неповторності та унікальності, орієнтація на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєтворчості.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОП

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Програмні результати навчання:

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-09 Планувати та організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ І ДО ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

ТЕМА 1. Вступ. Виховання у первісному суспільстві, освіта і зародження педагогічної думки в рабовласницькому суспільстві та в епоху Відродження

Історія педагогіки як наука про становлення та розвиток виховання, освіти та педагогічної думки. Предмет, завдання і значення історії педагогіки як науки, її місце в історії світової цивілізації. Історія педагогіки як компонент педагогічної освіти у вищій школі. Зв'язки історії педагогіки з іншими дисциплінами. Прогностична функція історико-педагогічної науки. Джерела і методи історії педагогіки. Структура курсу.

Причини виникнення виховання, його зв'язок з трудовою діяльністю людей. Провідні концепції виникнення виховання: еволюційно-біологізаторська, психологічна, релігійна, соціологічна, соціокультурна.

Зародження виховання на ранніх етапах розвитку первісного суспільства. Характер виховання в первісному суспільстві.

Виховання і навчання в найдавніших рабовласницьких країнах – Шумері, Єгипті, Індії, Китаї, Персії (IV - II тисячоліття до н.е.). Закриті жрецькі школи як найдавніший тип школи. Поступове урізноманітнення типів шкіл, пов'язане з накопиченням теоретичних знань, розвитком писемності.

Система виховання і освіти в рабовласницьких державах Стародавньої Греції (Спарта, Афіни). Причини виникнення суттєвих відмінностей у виховних системах Спарти та Афін. Сімейне і суспільне виховання у стародавньому Римі. Давньогрецькі філософи про виховання й освіту.

Системи виховання в країнах Західної Європи в умовах феодального ладу: церковно-монастирські школи, міські (магістратські) школи, система лицарського виховання, середньовічні університети. Виникнення схоластики.

Педагогіка епохи Відродження і Реформації. Педагоги-гуманісти: Франсуа Рабле, Мішель Монтень, Еразм Роттердамський, Вікторіно да Фельтре. Педагоги соціалісти-утопісти: Томас Мор і Томазо Кампанелла.

ТЕМА 2. Педагогічна система Я. А. Коменського

Передумови виникнення педагогіки як науки. Основні етапи педагогічної діяльності Я. А. Коменського. Педагогічна концепція Я. А. Коменського. Ідея педагогічної пансофії.

«Велика дидактика» як наслідок попереднього розвитку теорії і практики навчання та виховання. Ідея природовідповідності виховання. Зміст ідеї народності виховання: загальний характер освіти, рівні можливості її здобуття незалежно від статі, станової, расової, національної належності, школа як „майстерня мудрості, працелюбності і гуманності”, навчання рідною мовою, виховання патріотизму і поваги до інших народів. Вікова періодизація розвитку дітей і система шкіл за Я. А. Коменським. Зміст освіти і методи навчання. Організація процесу навчання. Розробка теоретичних основ класно-урочної системи. Кардинальні моральні чесноти та правила їх виховання. Шкільна дисципліна. Вимоги до вчителя. Поширення педагогічних ідей Я. А. Коменського, значення його спадщини для розвитку педагогічної науки і шкільної практики.

Я. А. Коменський про значення, мету, зміст і методи сімейного виховання, про підготовку дітей до школи. “Материнська школа” Я. А. Коменського. Історичне значення розробки Я. А. Коменським програми виховання і навчання маленьких дітей. “Видимий світ в малюнках”, його вплив на розвиток дитячої енциклопедичної літератури. Роль Я. А. Коменського в розвитку світової педагогіки.

ТЕМА 3. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII – XVIII століттях

Просвітництво як ідейна течія. Вплив англійської буржуазної революції XVIII ст. на теорію і практику виховання. Джон Локк як класичний представник англійського просвітництва. Суспільні погляди Локка. Теорія суспільного договору. Гносеологічні погляди Локка. Педагогічна концепція Д. Локка. Теорія „чистої дошки” (*tabula rasa*). Аналіз праці „Думки про виховання”. Мета і завдання виховання. Зміст і методи виховання й освіти джентльмена. Проект організації шкіл для дітей трудящих. Погляди Локка на гру, іграшку, виховання дітей раннього віку. Вплив ідей Локка на розвиток педагогічної думки.

Соціально-педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо. Концепція природного загальнолюдського виховання. Вільне виховання особистості. Педагогічний роман «Еміль, або Про виховання». Суперечливість педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо. Провідні загальнопедагогічні ідеї: саморозвитку сил людської природи, природного та вільного виховання, поетапного формування сил людської природи, єдності фізичного, емоційного, розумового, морального та естетичного виховання з працею.

Вікова періодизація Ж.-Ж. Руссо. Розвиток зовнішніх почуттів дитини. Сутність методу природних наслідків. Особливості вільного розумового виховання. Виховання жінки. Загальнолюдські та національні основи виховання.

ТЕМА 4. Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів кінця XVIII – першої половини XIX століття

Загальна характеристика розвитку зарубіжної школи і науково-педагогічної теорії на початку XIX ст. Вплив французької буржуазної революції

кінця XVIII ст. на реформи освіти. Проекти Кондорсе та Лепелетьє.

Педагогічні ідеї і діяльність Й. Г. Песталоцці. Ідеї розвивального навчання в педагогічній концепції Й. Г. Песталоцці. Природовідповідний гармонійний розвиток троякого роду сил людської природи як мета виховання.

Теорія елементарної освіти, розроблена Й. Г. Песталоцці. Розвиток природної для кожної дитини любові до матері як першоелемент морального виховання. Формування навичок володіння словом, числом і формою як першоелементи розумового виховання. Розвиток рухів у суглобах як першоелемент фізичного виховання.

Розробка Песталоцці теоретичних і практичних основ трудової народної школи. Роман-трактат „Лінгард і Гертруда”, педагогічні статті Песталоцці про сутність його методу. Песталоцці про сімейне дошкільне виховання. „Книга для матерів” Песталоцці, її значення у розробці програми розвитку дитини. Вплив ідей Песталоцці на теорію і практику шкіл і дошкільного виховання. Поширення педагогічних ідей Й. Г. Песталоцці.

Педагогічна творчість А. Дістервега і його дидактичне вчення. Провідні загальнопедагогічні принципи його концепції: природовідповідність, культуровідповідність, загальнолюдське виховання, самодіяльність. Розробка А. Дістервегом проблем розвиваючого і виховуючого навчання. "Керівництво до освіти німецьких учителів". Використання підручників у вітчизняній школі. Утопічний соціалізм першої половини XIX століття (Р. Оуен, США).

ТЕМА 5. Освіта та виховання в кінці XIX – першій половині XX століття. Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів

Педагогічна система Марії Монтесорі. Педагогічна діяльність М. Монтесорі щодо створення „Будинків дитини” для дітей трудящих. Теорія самонавчання і самовиховання. Основні принципи „методу” М. Монтесорі. Розвиток проблеми сенсорного виховання. Дидактичний матеріал, його значення в подальшому розвитку практики навчання в дошкільних закладах та початковій школі. Місце і призначення праці у вихованні дітей. Ставлення до гри, використання казки. Вплив і використання педагогічної системи М. Монтесорі в сучасних дошкільних закладах. Досвід і оцінка роботи дитячих садків, „методу” М. Монтесорі у Великобританії, США та інших країнах світу.

Вальдорфська педагогіка. Р. Штайнер – засновник вальдорфської педагогіки. „Методика навчання і передумови виховання” Р. Штайнера.

Педагогіка доброти Януша Корчака.

Загальна характеристика розвитку освіти і педагогіки в країнах Західної Європи і США кінця XIX – першої половини XX століття.

Основні напрями педагогічної теорії в зарубіжних країнах: прагматизм, теорія громадянського виховання і трудової школи, теорія вільного виховання, експериментальна педагогіка. Джон Дьюї – засновник прагматичного напрямку в педагогіці. Мета виховання. “Інструменталізм” в педагогіці Дьюї. Погляди на виховання дітей раннього віку. Організація досвіду дітей, їх „справ” за інтересами. Школа майбутнього за поглядами Дьюї.

С. Френе про дитячі садки для дітей віком від 4 років Основні висновки про виховання дітей дошкільного та шкільного віку у праці С. Френе „Формування особистості дитини і підлітка”.

ТЕМА 6. Сучасні системи освіти найрозвиненіших країн світу (США, Великобританії, Німеччини, Франції, Японії)

Сучасні тенденції розвитку педагогічної теорії і практики в зарубіжних країнах. Стан освіти і виховання. Організація різних типів закладів. Підготовка кадрів. Розвиток педагогічної теорії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ВИХОВАННЯ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

ТЕМА 7. Виховання, писемність, освіта у найдавніші часи на терені України (епоха палеоліту – період Київської Русі)

Культура, побут і виховання прадавніх народів, що населяли Україну. Навчання і виховання дітей на землях сучасної України в епоху палеоліту. Народньо-педагогічні уявлення в епоху трипільської культури. Роль писемності, вірувань, побуту й обрядів у вихованні дітей та молоді. Першоукраїнський літопис Велесова книга – унікальна писемна пам'ятка. Писемність „неписьменних” першоукраїнців.

Виховання і навчання східних слов'ян. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку (поговірки, загадки, дитячий фольклор, пісні, обрядова поезія, казки, легенди).

Загальна характеристика освіти і виховання в Київській Русі. Вплив християнства на розвиток освіти і педагогічної думки.

Організація шкіл, зміст їх роботи. Школа книжного вчення князя Володимира Святославовича. „Академія” Ярослава Мудрого. Двірцеві школи XII століття. Зміст освіти, навчальні книги.

Майстри грамоти. Зміст та методи навчання у школах грамоти. Школи ремісничого навчання. Розвиток церковних шкіл. Жіночі монастирські школи.

Основні педагогічні пам'ятки Київської Русі. Педагогічна думка в творах стародавньої літератури XI - XIII ст. Освіта і педагогічна думка під владою Польщі та Литви. Вплив колоніальної політики Литви і Польщі на стан освіти в Україні. Боротьба українців та білорусів за збереження національної культури проти намагань колонізації та насильницького поширення католицизму. Розширення і вплив на Україну західноєвропейських освітянських зв'язків.

ТЕМА 8. Школа і педагогічна думка в епоху українського національного Відродження

Виникнення українського козацтва. Заснування Запорізької Січі – форпосту Свободи, української "козацької християнської республіки" (М. Костомаров) - її значення у розвитку культури, освіти України.

Духовне піднесення української громадськості. Історична зумовленість українського Ренесансу. Розвиток мережі братських, козацьких, січових,

дяківських, церковних шкіл, шкіл народного мистецтва і ремесел тощо. Перший друкований слов'янсько-руський буквар І. Федорова (1574 р.).

Заснування Острозької школи (1576 р.), Києво-Могилянської колегії (1632 р.) як шкіл підвищеного типу.

Статути, підручники, навчальні посібники як педагогічні пам'ятки XVI - XVII ст. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і реформації у діяльність братських шкіл. Педагогічні ідеї учителів братських шкіл та колегій Г. Смотрицького, К. Ставровецького, Л. Зизанія, І. Гізеля, П. Могили, І. Борецького, П. Беринди, З. Копистинського, Е. Славинецького, С. Полоцького, М. Смотрицького.

ТЕМА 9. Освіта і педагогічна думка у період розкладу феодалізму і зародження капіталістичних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).

Народно-визвольна війна в Україні 1648-1654 рр. і культурно-освітній рух у другій половині XVII ст. Розвиток початкової освіти. Шкільна література. "Синопис" – перший підручник з історії України. Козацькі літописи. Відкриття Львівського університету (1661 р.).

Освітні реформи в Росії у XVIII ст. Організація державних світських шкіл. Розвиток професійної освіти.

Створення нових навчальних закладів в Україні. Малоросійської колегії (1700 р.), Переяславської школи (1738 р.), Глухівської співацької школи (1738 р.). Роль Київської академії в розвитку педагогічної думки (Ф. Прокопович, М. Козельський, М. Козачинський, С. Яворський, С. Калиновський).

Посилення наступу російського самодержавства на українську школу, систему виховання. Руйнування Запорізької Січі. Поневолення України іноземними колонізаторами і його руйнівний вплив на культуру і освіту. Статут народних училищ 1786 р.

Освітня діяльність і науково-педагогічна творчість Г. С. Сковороди. Традиції української етнопедагогіки в його творчості. Розвиток ним ідеї „спорідненої праці”. Дидактика сімейного виховання Г. С. Сковороди.

ТЕМА 10. Вітчизняна освіта і педагогічна думка у першій половині XIX ст.

Система початкової, середньої і вищої освіти в Україні. Статут навчальних закладів, підвладних університетам (1804 р.), його суперечливість. Статут навчальних закладів (1828 р.), його реакційний характер. Створення спеціальних шкіл. Стан освіти в різних регіонах України. Створення Харківського (1804 р.), Київського (1834 р.) університетів, характеристика їх роботи та ролі у керівництві народною освітою і в підготовці вчителів на Україні. Значення Львівського університету для поширення освіти на західноукраїнських землях. Державна система народної освіти на західноукраїнських землях (1805 р). Перехід народних та парафіяльних шкіл у відання консисторій. Літературно-освітня діяльність гуртка «Руська Трійця» (М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич)

та їх альманах «Русалка Дністрова». Запровадження української мови як навчального предмета і відкриття кафедри української мови у Львівському університеті. Освітня програма Кирило-Мефодіївського товариства, її близькість до освітніх ідей французьких соціалістів-утопістів. Педагогічні погляди Т. Г. Шевченка. Боротьба за збереження і подальший розвиток рідної мови, культури, національної системи виховання. Видання «Южнорусского букваря». Гуманізм педагогічних поглядів Т. Г. Шевченка на сімейне і дошкільне виховання. Просвітня діяльність та педагогічні погляди П. Куліша. П. О. Куліш про роль народознавства, рідної мови у вихованні патріотизму, формуванні мислення, духовності дитини. «Грамматика» П. Куліша. Боротьба П. О. Куліша за українську національну систему виховання. Громадсько-освітня і педагогічна діяльність О. В. Духновича. Створення ним теорії природовідповідного виховання на засадах народності. Дидактичні проблеми. Вимоги до вчителя-вихователя.

ТЕМА 11. Педагогічна теорія К. Д. Ушинського

Педагогічна теорія К. Д. Ушинського. Ушинський про навчання і виховання рідною мовою. Ідея народності виховання. Розробка К. Д. Ушинським питань дидактики. К. Д. Ушинський про трудове виховання і професійну освіту. Підручники К. Д. Ушинського для дітей – «Рідне слово», «Дитячий світ і хрестоматія». К. Д. Ушинський про сімейне і суспільне дошкільне виховання. Його завдання і зміст. Проблеми підготовки вчителя. Вплив педагогічних ідей К. Д. Ушинського на розвиток педагогіки і школи України.

ТЕМА 12. Вітчизняна школа і педагогічна думка в другій половині ХІХ століття

Громадсько-педагогічний рух і шкільні реформи 60-х років в Україні.

Стаття М. І. Пирогова «Питання життя» та обговорення громадськістю гострих проблем виховання і народної освіти. Ідеї загальнолюдського виховання, загальної професійної освіти в працях М. І. Пирогова. Діяльність М. І. Пирогова на посту попечителя Одеського та Київського учбових округів

Початкова школа в 70-80-ті роки. Статут гімназій і прогімназій (1864 р.). Класичні і реальні гімназії. Зміст і методи навчання. Боротьба царизму проти діяльності ліберальних земств в галузі народної освіти. Русифікаторська політика царизму у галузі освіти.

Заборона видавати українською мовою навчальні посібники (1886р.), заборона навчання у початкових школах українською мовою (1864р.), повна заборона української мови у школах і суспільному житті (1876 р.).

Реакція в галузі освіти. Новий «Статут гімназій і прогімназій» (1871 р.), «Положення про початкові народні училища» (1874 р.).

Земські недільні школи на Україні. Боротьба прогресивних педагогів М. О. Корфа, Х. Д. Алчевської за демократизацію народної освіти. Педагогічні з'їзди, курси, товариства в Україні як засіб піднесення культурно-освітнього рівня вчителя.

ТЕМА 13. Освіта і педагогічна наука на початку ХХ століття

Школа, учні та вчительство в період революції 1905-1907 рр. Початок відродження національної школи в Україні. І. Я. Франко, П. А. Грабовський, М. М. Коцюбинський, С. В. Васильченко, Леся Українка в боротьбі за українську національну школу і мову навчання.

Педагогічні ідеї і просвітницька діяльність на межі століть українських письменників, культурно-освітніх діячів, вчених - М. П. Драгоманова, Б. Грінченка.

Розвиток проблем педагогічної теорії в наукових працях Т. Г. Лубенця, О. Ф. Музиченка. Педагогічні погляди Н. Д. Лубенець. Практичні положення про дитячий садок. Системи Ф. Фребеля і М. Монтесорі в дитячих садках України.

Українська школа у роки першої світової війни. Питання народної освіти в Державних думках. Спроби реформи середньої школи в 1916 р.

Проблеми народної освіти після лютневої революції 1917 р. Шкільна справа у часи пролетарських революцій.

Народна освіта в Українській Народній Республіці. Просвітницька діяльність і наукова творчість визначного культурно-освітнього діяча, вченого М. С. Грушевського. Боротьба М. С. Грушевського за національну школу, українську систему виховання. Виховне значення основних історичних праць вченого "Історія України-Русі", "Нариси українського народу", "Ілюстрована історія України" та ін., їх навчально-педагогічне спрямування.

Культурно-освітня діяльність і науково-педагогічна творчість Івана Огієнка, Софії Русової, Тимофія Лубенця в добу становлення суверенної України.

Студентство і учительство в боротьбі за державне, національне і культурне відродження України (1917-1920 рр.).

Державно-педагогічна діяльність С. Ф. Русової. Просвітницька діяльність, теорія і методика дошкільного виховання в перших дитячих садках. Роль її теоретичних, методичних праць, педагогічної та організаторської діяльності в започаткуванні національного дошкільного виховання, підготовки відповідних кадрів. Праці: „Дошкільне виховання” (1918 р.), „Український буквар”(1919р.), „Теорія і практика дошкільного виховання” (1929р.) та ін. С. Ф. Русова на чолі світового західноукраїнського жіночого руху в часи еміграції.

ТЕМА 14. Школа і педагогічна думка в Україні в 20-30 роки

Стан освіти в Україні після закінчення громадянської війни. Україна під чотирма урядами (більшовиками, Польщею, Румунією, Чехословаччиною).

Перебудова системи народної освіти і школи України. Положення про єдину трудову школу УРСР (1919 р.). Декларація Наркомосу УРСР "Про соціальне виховання" (1920 р.), Кодекс законів про народну освіту в УРСР (1922 р.). Запровадження загальної обов'язкової початкової освіти. Ліквідація неписьменності серед дорослого населення. Комплексні і комплексно-проектні програми, теоретична основа і практика застосування. Політехнізація

загальноосвітньої та професійної школи.

Вплив суспільно-політичних умов на розвиток школи і педагогіки в Україні (становлення СРСР як унітарної держави, штучний голодомор, уніфікація школи, замороження творчої ініціативи вчителів, гоніння передових педагогів).

Запровадження єдиної системи шкільної освіти в СРСР (1934р.). Руйнування української та інших систем виховання. Суперечності в перебудові змісту, організаційних форм і методів навчально-виховної роботи в зв'язку з постановами ЦКВКП(б) про школу, педагогічну науку в 1931-1936 р.р.

Порушення демократичних норм і принципів у галузі шкільного будівництва. Згорання трудового виховання і політехнізації навчання в загальноосвітній школі. Розробка нових навчальних планів і програм. Створення стабільних підручників. Розвиток окремих методик. Перші підручники з педагогіки та історії педагогіки.

Науково-педагогічна творчість С. Т. Шацького, П. П. Блонського. Поширення їх праць в Україні. Українська дидактика та методика (Я. Ф. Чепіга, Т. Г. Лубенець, О. М. Астряб, С. Х. Чавдаров).

ТЕМА 15. Педагогічна діяльність та погляди А. С. Макаренка

Практична і теоретична діяльність А. С. Макаренка. Мета, завдання і зміст виховної роботи. Теорія дитячого колективу. Закони і принципи розвитку колективу. Закон руху колективу. Принцип паралельної дії. Система перспективних ліній. Проблема співвідношення інтересів колективу і особистості.

А. С. Макаренко про виховання у праці („Педагогічна поема”). Проблеми сімейного виховання („Книга для батьків”, „Лекції про виховання дітей”). Умови правильного сімейного виховання. Види батьківського авторитету в статті «Про батьківський авторитет».

Питання формування характеру, моральних та естетичних якостей, свідомої дисципліни. Формування педагогічної майстерності вчителя. Сучасні оцінки педагогічної спадщини А. С. Макаренка.

ТЕМА 16. Школа, освіта і дошкільне виховання в роки Великої Вітчизняної війни та за радянських часів

Педагогічна думка і школа в роки Другої світової війни (1939-1945рр.). Особливості роботи шкіл та дошкільних закладів в Україні в умовах Великої Вітчизняної війни в окупованих районах.

Перебудова управління народною освітою. Урядові постанови про навчання, освіту, дошкільне виховання в роки війни.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ І ДО ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ										
ТЕМА 1. Вступ. Виховання у первісному суспільстві, освіта і зародження педагогічної думки в рабовласницькому суспільстві та в епохи Середньовіччя і Відродження	6	2	-	-	4	8	2	-	-	6
ТЕМА 2. Педагогічна система Я. А. Коменського	6	2	-	-	4	6	-	-	-	6
ТЕМА 3. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі в XVII – XVIII століттях	4	-	-	-	4	8	-	-	-	8
ТЕМА 4. Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів кінця XVIII – першої половини XIX століття	6	2	-	-	4	8	-	-	-	8
ТЕМА 5. Освіта та виховання в кінці XIX – першій половині XX століття. Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів	6	2	-	-	4	8	-	2	-	6
ТЕМА 6. Сучасні системи освіти найрозвиненіших країн світу (США, Великобританії, Франції, Німеччини, Японії)	6	2	-	-	4	8	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1.	34	10	-	-	24	46	2	2	-	42

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ВИХОВАННЯ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ										
ТЕМА 7. Виховання, писемність, освіта у найдавніші часи на терені України (епоха палеоліту – період Київської Русі)	6	2	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 8. Школа і педагогічна думка в епоху українського національного Відродження	4	-	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 9. Освіта і педагогічна думка у періоду розкладу феодалізму і зародження капіталістичних відносин (друга половина XVII – XVIII ст..)	6	2	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 10. Вітчизняна освіта і педагогічна думка у першій половині XIX ст.	6	2	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 11. Педагогічна теорія К.Д.Ушинського	4	-	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 12. Вітчизняна школа і педагогічна думка в другій половині XIX століття	6	2	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 13. Освіта і педагогічна наука на початку XX століття	4	2	-	-	2	8	2	2	-	4
ТЕМА 14. Школа і педагогічна думка в Україні в 20-30 роки XX століття	4	-	2	-	2	4	-	-	-	4
ТЕМА 15. Педагогічна діяльність та погляди Юлія Кобилянського	4		2	-	2	2	-	-	-	2
ТЕМА 16. Школа, освіта і дошкільне виховання в роки Другої світової війни та за радянських часів	4	-	2	-	2	2	-	-	-	2
ТЕМА 17. Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського	4	-	-	-	4	2	-	-	-	2
ТЕМА 18. Відродження національної системи освіти і виховання за часі незалежності України	4	-	-	-	4	2	-	-	-	2
Разом за змістовим модулем 2	56	10	18	-	28	44	2	2	-	40
Всього	90	20	18	-	52	90	4	4	-	82

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денне відділення)	Кількість годин (заочне відділення.)
1.	Виховання, писемність, освіта у найдавніші часи на терені України (епоха палеоліту – період Київської Русі)	2	
2	Школа і педагогічна думка в епоху українського національного Відродження	2	
3	Освіта і педагогічна думка у періоду розкладу феодалізму і зародження капіталістичних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.)	2	
4	Вітчизняна освіта і педагогічна думка у першій половині XIX ст.	2	
5	Педагогічна теорія К. Д. Ушинського	2	
6	Вітчизняна школа і педагогічна думка в другій половині XIX століття	2	2
7	Освіта і педагогічна наука на початку XX століття	-	
8	Школа і педагогічна думка в Україні в 20-30 роки XX століття	2	
9	Педагогічна діяльність та погляди Юлія Кобилянського	2	2
10.	Школа, освіта і дошкільне виховання в роки Другої світової війни та за радянських часів	2	
10	Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського	-	
	Всього:	18	4

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денне відділення)	Кількість годин (заочне відділення)
1.	Вступ. Виховання у первісному суспільстві, освіта і зародження педагогічної думки в рабовласницькому суспільстві та в епоху Відродження. Аналіз першоджерел	4	6
2.	Педагогічна система Я. А. Коменського. Аналіз першоджерел	4	6
3.	Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII – XVIII століттях. Аналіз першоджерел.	4	8
4.	Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів кінця XVIII – першої половини XIX століття.	4	8
5.	Освіта та виховання в кінці XIX – першій половині XX століття. Педагогічна діяльність та погляди видатних зарубіжних педагогів. Аналіз першоджерел.	4	6

6.	Сучасні системи освіти найрозвиненіших країн світу (США, Великобританії, Франції, Німеччини, Японії). Конспект основних положень теми.	4	8
7.	Виховання, писемність, освіта у найдавніші часи на терені України (епоха палеоліту – період Київської Русі)	2	4
8.	Школа і педагогічна думка в епоху українського національного Відродження	2	4
9.	Освіта і педагогічна думка у період розкладу феодалізму і зародження капіталістичних відносин(друга половина XVII – XVIII ст.)	2	4
10.	Вітчизняна освіта і педагогічна думка у першій половині XIX ст.	2	4
11.	Педагогічна теорія К. Д. Ушинського.	2	4
12.	Вітчизняна школа і педагогічна думка в другій половині XIX століття	2	4
13.	Освіта і педагогічна наука на початку XX століття	2	4
14.	Школа і педагогічна думка в Україні в 20-30 роки	2	4
15.	Педагогічна діяльність та погляди А. С. Макаренка	2	2
16.	Школа, освіта і дошкільне виховання в роки Другої світової війни та за радянських часів	2	2
17.	Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського	4	2
18.	Відродження національної системи освіти і виховання за часів незалежності України	4	2
	Всього:	52	82

6. МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Словесні (бесіда, розповідь), наочні (SMART-board, спостереження), практичні (кейс- метод, проектне навчання, сюжетно-рольова гра).

Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо. При цьому в освітньому процесі передбачено використання спеціальних методів, більш характерних для науково-дослідної роботи - експертного оцінювання, ранжирування, систематизації, екстраполяції, «мозкового штурму» тощо. В багатьох випадках такі методи є найбільш оптимальними для розв'язання конкретних навчальних завдань.

7. КРИТЕРІЇ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Методами оцінювання є поточне опитування; презентація студентами результатів виконання практичних завдань до кожного заняття; участь в дискусіях; захист методичних розробок, аналіз виконаних індивідуальних завдань, круглі столи, бесіди, взаємооцінювання.

Оцінку «відмінно» отримує здобувач, який вільно володіє категоріальним апаратом дисципліни, має ґрунтовні знання теоретичного матеріалу та демонструє високий рівень методичної грамотності при виконанні завдань практичного спрямування.

Оцінку «дуже добре» студент демонструє вільне володіння навчальним

матеріалом з даної дисципліни. У відповідях на запитання студент може допускати несуттєві помилки за умови своєї загальної наукової грамотності. Відповіді повні, логічно структуровані. Студент володіє добре сформованими методичними вміннями і навичками.

На оцінку «добре» студент демонструє достатній рівень володіння теоретичним матеріалом курсу, уміє викласти його у взаємозв'язку з практичними вміннями і навичками, добре володіє методичними знаннями. У відповідях можуть траплятися окремі помилки, які суттєво не впливають на загальний рівень підготовки з даної дисципліни.

Оцінка «задовільно» ставиться студенту, який демонструє посереднє, фрагментарне володіння теоретичним матеріалом курсу, неточне трактування основних термінів і основних понять з теорії та методики співпраці з родинами. Рівень сформованості практичних вмінь недостатній.

Оцінка «достатньо» ставиться студенту, який демонструє володіння навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий. Відповіді неповні, поверхові.

Оцінку «незадовільно» отримує студент, який не засвоїв більшої частини матеріалу, у відповідях допускає суттєві помилки. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів.

Оцінку «неприйнятно» виставляється студенту, який володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота											ІНДЗ	Творчий проєкт	Екзамен	Сума
Розділ 1					Розділ 2									
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10					
Ауд.р	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4				
Сам.р	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
Всього	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	15	20	100

Шкала оцінювання: розширена та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	дуже добре
75-79	C	добре
60-74	D	задовільно
50-59	E	достатньо
35-49	FX	незадовільно
1-34	F	неприйнятно

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичні вказівки, опорні конспекти лекцій; презентаційні матеріали; підручники та навчальні посібники; навчально-методичні посібники; робоча навчальна програма; збірка електронних тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів; засоби підсумкового контролю (комплект електронних засобів для підсумкового контролю).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вихрущ В. О., Решетуша Л. Г., Ковальчук Л. І., Пушинська А. А. Історія педагогіки : навч. посіб. / за заг. ред. В. О. Вихрущ. Тернопіль : ТАЙП, 2015. 411 с.
2. Демченко О. П. Практикум з історії педагогіки : навчально-методичний посібник для викладачів історії педагогіки, на допомогу студентам педагогічних ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять. К. : Видавничий дім «Слово», 2012. – 323 с.
3. Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В. Історія педагогіки : навч.- метод. посіб. Івано-Франківськ, 2014. 160 с.
4. . Задорожна Л. В., Курок О. І., Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах. Київ : Університетська книга, 2015. 266 с.
5. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / уклад. і автори вступних статей Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; за заг. ред.. Є. І. Коваленко. К. : Центр навчальної літератури, 2006.– 664 с.
6. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4те. К. : Центр учбової літератури, 2019. 190 с.
7. Малихін А. О. Історія педагогіки в схемах, таблицях, ілюстраціях. Харків : ПромАрт, 2019. 324 с.
8. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н. Г., Чистякова І. А. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посіб. Вид 4-те, доповнене й перероблене. Суми : Видво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 165 с

Додаткова література

1. Аймедов К.Д. Загальна педагогіка та історія педагогіки : підручник. Київ : Слово, 2014. 352 с.
2. Васюк О. В., Сопівник І. В. Історія української педагогіки і освіти : навч. посіб.- хрестоматія. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2015. 644 с.
3. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упоряд. Флегонтова Н. М. Київ : КНУТД, 2013. 55 с. 4.
4. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ – ХХ ст.) : хрестоматія / упоряд. Л. Д. Березовська та ін. К. : Науковий світ, 2003. 418 с.
5. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги : підручник / А.М. Бойко, В.Д. Бардінова та ін. К. : ВД "Професіонал", 2014. 576 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://www.mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України, офіційний сайт

<http://intellect-invest.org.ua> – Портал сучасних педагогічних ресурсів

<http://www.ednu.kiev.ua> – Освітнянська Мережа України. Сайт представляє усі українські інформаційні ресурси, що пов'язані з освітою як в Україні, так і за кордоном.

<http://www.ime.edu-ua.net/> - Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України